

Οἱ Ἄριοι λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν μὲν λαὸς πεπολιτισμένος, ὡς λέγομεν τὴν σήμερον, πολὺ ὅμως ἐνταύτῃ ἀπεῖχον τῆς κτηνώδους βαρβαρότητος ἐν ἣ κυλίνονται ἄχρι τοῦδε οἱ ἄγριοι οἱ οἰκούντες εἰς διάφορα τῆς γῆς μέρη. Τὸν δὲ τριοῦτον τοῦ λαοῦ τούτου βίον, ἀφελῆ μὲν ἀλλ' οὐχὶ ὄλωσ ἀπλαστον, ἐπιμαρτυροῦσι καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐτοῦ ἀντιλήψεις. Τὰς ἀντιλήψεις ταύτας συναπεκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν ἀρχαίων οἰκήσεων ὅπως τὰ πρῶτα τῆς γλώσσης συστατικά, ὅπως τὰ πρῶτα τοῦ κοινωνικοῦ βίου στοιχεῖα. Ἡ συγκριτικὴ θεολογία ἀπέδειξεν ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ δοξασῖαι τῶν Σημιτῶν καὶ τῶν Ἀρίων ἐν ἀρχῇ ἀπεκορυφούντο εἰς θεὸν ἓνα. Ὁ θεὸς οὗτος ἦτο εἷς κατ' οὐσίαν ἀλλ' αἱ πολλαπλαῖ αὐτοῦ ἐνέργειαι, ἀντὶ τὰ ὑποτάσσωνται ἀείποτε εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ βούλησιν, ἔλαβον βαθμηδὸν τὴν τάξιν καὶ τὸ ἀξίωμα ἰδίας βουλήσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ θεὸς ἐκεῖνος ἤρχισεν ἀφανιζόμενος δι' αὐτῶν αὐτοῦ τῶν ἐκδηλώσεων. Ἐκάστη αὐτοῦ δύναμις καὶ ἕκαστον προσὸν ἔλαβε κατὰ μικρὰν ἰδίαν ὑπόστασιν. Ἐν μόνον τῶν ἔθνῶν ἐκείνων, σαφέστερον ἀντιληφθὲν τῆς τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος ἐννοίας, διέσωσε τὴν ἐνότητα τῆς θείας δυνάμεως. Ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, δημιουργήσας τὸ πᾶν, δὲν ἀπέβαλε τὴν ἐπὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως κυριαρχίαν, οἷτινες παρέμειναν ἕσασαι τὰ βεβουλευμένα ἀποτελέσματα τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ.

Εἰς ποῖον στάδιον τοῦ καταμερισμοῦ τῆς θείας δυνάμεως εὐρίσκοντο οἱ Ἄριοι τῆς Ἑλλάδος ὅτε ἐπεδήμησιν εἰς τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐξακριβωθῇ. Μεταξὺ τῶν χρόνων τούτων καὶ τῶν χρόνων εἰς οὓς ἀνατρέχουσιν αἱ ἀρχαιότατα σφζόμενα περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρησκευματος ὁμηρικαὶ εἰδήσεις ἔμμεσολάβησαν αἰῶνες πολλοί· ἐν τῷ διαστήματι δὲ τούτῳ παντοῖαι ἐγένοντο διασκευαὶ τῶν πρωτοφύτων δοξασιῶν· καὶ περὶ τὸ 1000 ἔτος ὀλίγιστα εἶναι τὰ τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος ὀνόματα, τὰ ἀσφαλῶς ἔχοντα τὴν αὐτὴν σημασίαν ἐν τῇ σανσκριτικῇ γλώσσῃ. Ἄλλ' ὅμως ὅσηδήποτε καὶ ἂν ἀπέβῃ ἢ ἐν τῷ μεταξὺ ἀλλοίωσις ὑποφαίνεται ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐκείναις παραστάσεσιν ὅτι οἱ Ἄριοι τῆς Ἑλλάδος συνεπήγαγον μεθ' ἑαυτῶν ἐνταῦθα τὴν τε ἔννοιαν τοῦ ἐνὸς θεοῦ καὶ τὰς πρῶτας ἰδίας ὑποστάσεις, αἵτινες προέκυψαν ἐκ τῆς πλημμελοῦς περὶ τοῦ θεοῦ τούτου ἀντιλήψεως τῶν τε ὁμοφύλων αὐτῶν καὶ τῶν Σημιτῶν. Τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφερε παρὰ τοῖς Ἑλληνολατίνοις ὁ ὑπερτάτος θεὸς, Ζεὺς πατήρ, Diespiter Jupiter, εἶναι καθαρῶς σανσκριτικὸν καὶ ἀνευρίσκεται ἀπαράλλακτον ἐν κεφαλίδι τοῦ γηραιοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου. Ὁ Ζεὺς οὗτος ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ὁ ὑπατος θεὸς τῶν τῆς Ἑλλάδος κατοίκων. Ἐνῶ ὅμως βραδύτερον αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἔβριθον ναῶν καὶ ἀγαλμάτων αὐτοῦ, πολλὰ εἶναι τὰ τεκμήρια ὅτι κατὰ χρόνους παναρχαίους οὗτος ἔλατρευετο ὡς θεὸς ἀνείδεος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρεων, ὅπως καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. Καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τὰ ὑψίστα αὐτῆς ὄρη ἔφερον, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς βίου, τὰ ἴχνη τῆς ἀρχετύπου ἐκείνης τοῦ Διὸς θεραπείας. Ἡ Λυκόσουρα τῆς Ἀρκαδίας ἦτο, κατὰ Πausanίαν, ἡ πρεσβυτάτη τῶν πόλεων «ὀπόσας ἐπὶ τῇ ἡπειρῷ ἔδειξε γῆ καὶ ἐν νήσοις, καὶ ταύτην εἶδεν ὁ ἥλιος πρώτην, ἀπὸ ταύτης δὲ ποιεῖσθαι πόλεις μεμαθήκασιν ἄνθρωποι». Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπὶ τῇ ἄκρῃ τοῦ Λυκαίου ὄρους, ἀφ' ἧς σύνοπτός ἐστιν ἡ πλείστη Πελοπόννησος, ὑπῆρχεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἔτι μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδι «γῆς χῶμα, Διὸς βωμός», τοῦ Διὸς ὅστις μέχρι τέλους ἐτιμᾶτο ὡς θεὸς Ὑψιστος, ὡς θεὸς Ὑπατος, καὶ ἐν Λακωνικῇ, καὶ ἐν Κορινθίᾳ, καὶ ἐν Ἡλιδι, καὶ ἐν Βοιωτίᾳ, καὶ ἐν Ἀττικῇ. Ἐνῶ βραδύτερον ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Κρόνου καθ' Ὀμηρον, κατὰ δὲ τὸν Ἡσίοδον ἔγγονος τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς δισέγγονος τοῦ Φάνητος, τὸ πάλαι ὁ θεὸς οὗτος ὑμνολογεῖτο ὡς ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, αἱ δὲ ἀπηχῆσις